

!דבר? פם

ושננתם לבניה ודברת בם בשבת בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך:

פרשת השבוע למשפחה • ו' כסלו תשס"ח • 16 נובמבר 2007

מושג השבוע: סולם

ערכים ראויים לאימוץ עד שהיא בבחינת "סלם מצב ארצה, וראשו, מגיע השמירה" (בראשית כח יב). במילים אחרות: מערכת המושרשת היטב בחיינו החומריים, אך כזאת שחותרת לעולם טוב יותר, מבלי לוותר לפטליזם ולציניות. **בן ארצא**

מילה זו שגורה בפינו בהרבה מובנים והבולט מביניהם: סולם הערכים שלפניו אנו בוחרים לחיות. בעידן פוסט-מודרני של יחסיות מוסרית, נראה לי נכון מאוד לקשר את סולם הערכים של כל אחד מאתנו לפרשה. אמנם הדעות חלוקות, וכן לאנשים שונים דרכים שונות. אך כל נשכח שאין מערכת

פרשת ויצא (בראשית כח, י-לב, ד)

בתיאור אהבת יעקב לרחל מופיע הפועל א.ה.ב. שלוש פעמים: "יח ויצא יעקב את רחל; ויאמר, אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה... כ ויעבד יעקב ברחל שבע שנים; ויהיו בעיניו קמים אחדים באהבתו אותה... ל ויבא גם אל רחל, ויצא גם את רחל מלאה; ויעבד עמו עוד שבע שנים אחרות. לא ויבא ויהיה כי-שנואה לאה, ויפתח את רחמה; ורחל, עקרה." עיינו היטב בפסוק ל'. האם לדעתכם מוצדקת הטענה בפסוק ל"א - "כי שנואה לאה"?

בסיפור עתיר רגשות מוחצנים כמו סיפורו של יעקב בבית לבן - על האהבה והשנאה, התככים והמאבקים הגלויים והנסתרים שבו - נותר לנו רק לנסות ולנחש מה חשות הדמויות עמוק בפנים. לא פעם התחושות הפנימיות אינן תואמות את המציאות בשטח. שתי דוגמאות לכך הן אהבת יעקב ללאה ואהבת לבן ליעקב.

לפי פסוק ל' המצוטט לעיל, התורה מדגישה פעמיים שיעקב אהב גם את רחל, ומכאן שהפגין אהבה ראויה ללאה עוד לפני שנשא את רחל, וזאת למרות שרחל היתה בבית לבן לצידו 7 שנים שלמות לאחר שקיבל את לאה לאישה. לפיכך, פירוש הפסוק "וירא אלוקים כי שנואה לאה" פירושו שהאל ראה שלאה חשה שנואה על אף שלא היתה לכך הצדקה. במקרה של לבן, נראה לפי פשט המקרא שבפגישתו עם יעקב הפגין גילויי שמחה ואהבה. פירושו של רש"י תואם את המדרשים שהפכו את לבן לארכי-נבל שביקש להשמיד את יעקב, כפי שמוזכר בהגדה של פסח.

אם-כן, הקריאה בין השורות יכולה להעלות תובנות נוספות על מה שמתחולל בנפש גיבורי הסיפור המקראי. למשל, בשלושת הפסוקים המתארים את אהבת יעקב לרחל מוזכר גם חוזה העבודה של יעקב אצל לבן. האם הדבר הכרחי (במיוחד בפסוק ל')? מה ניתן ללמוד מכך על הדרך בה חווה יעקב את שהותו אצל לבן?

פרשת ויצא מכילה סיפור ייחודי של מסירות והקרבה למען האהבה. בלימוד השבת נעסוק באהבה ובביטויים שלה בפרשתנו. אבל לפני כן נמנה את האירועים המרכזיים בפרשה:

* בדרכו לחרן מתגלה אלוקים ליעקב בחלום, ובו הוא רואה מלאכים עולים ויורדים בסולם. אלוקים חוזר על דברי הברית שכרת עם אבותיו של יעקב.

* יעקב פוגש את רחל בבאר ועוזר לה להשקות את צאן לבן, אחי אימו.

* יעקב עובר לגור ולעבוד אצל לבן בשכר על מנת לקבל את רחל ולשאת אותה לאשה. לבן מרמה את יעקב ומוסר לו את לאה אחותה, ויעקב עובד שבע שנים נוספות בכדי לקבל את רחל.

* ליעקב נולדים 11 בנים ובת משתי נשותיו ושפחותיהן.

* לאחר סכסוכים ודין ודברים בין יעקב ולבן, מתחיל יעקב לחזור עם משפחתו הגדולה והונו הרב הביתה - לכנען.

שאלו אל הילדים אלו ביטוי אהבה הם מכירים? לאחר מכן נסו למצוא איתם את כל הביטויים הפיזיים לאהבה המופיעים בפסוקים הבאים: "ויהי כאשר ראה יעקב את רחל בת-לבן אחי אמו ואת-צאן לבן אחי אמו; ויגש יעקב ויגל את-האפן מעל פי הבאר, וישק את-צאן לבן אחי אמו. יא וישק יעקב לרחל; וישא את-קלו ויבד. יב ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן-רבקה הוא; ותרך ותגד לאביה. יג ויהי כשמע לבן את-שמע יעקב בן-אחוזו, ויך לקראתו ויחבק-לו וינשק-לו, ויביאהו אל-ביתו..."

על פסוק י"ג מפרש רש"י: "ויחבק לו" - כשלא ראה עמו כלום אמר, שמא זהובים (מטבעות זהב) הביא והניחם בתיקו. "וינשק לו" - אמר שמא מרגליות הביא והם בפיו. האם רש"י חושב שלבן מגלה אהבה אמיתית ליעקב? מדוע רש"י "חושד" בכוונותיו של לבן?

3. ספר האהבה של הרמב"ם, מתוך 14 כרכי משנה תורה, המכיל הלכות בנושאי קריאת שמע, תפילה, מזוזה, ציצית וכדומה.

4. שירו של יהונתן גפן: "אני אוהב שוקולד ועוגות גבינה... אבל הכי הכי הרבה אני אוהב אותי."

שבת שלום לכולם

יפאדפ סאצברג

אב לתלמיד בגן ולתלמידה בכיתה א' קשת ביי"ס בן גוריון

לסיום, נסו לחשוב עם הילדים אילו עוד סוגי אהבה יש מלבד אהבת גבר לאישה. ציינו אלו סוגי אהבה מופיעים בדוגמאות הבאות:

1. שמואל א', י"ח, א': "א ניהי ככלתו לדבר אל-שאול, ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד; ויאקבהו יהונתן כנפשו... ג ויכרת יהונתן ודוד ברית, באהבתו אתו כנפשו".
2. בראשית ל"ז, ג': "וישאל אהב את-יוסף מכל-בניו כי-בן-זקנים הוא לו; ועשה לו כתנת פסים."

מוטיב העקרות ומוטיב ההבטחה לזרע

המתבונן חולם על נוף ירוק ומלבלב, והוא מלביש בדמיונו את הציה שלפניו בכסות ירוקה. עומד מרוצה, פעם יהיה פה נווה, יום אחד עוד נטבול רגלנו בירק ונקטוף פירות מהבוסתן. ובאותה עת, הנשיות, שאמורה להיות בעצמה פורייה כאדמה באביב, עדיין ריקה ומנושלת. מדוכאת. העקרות היא בדידות יומיומית, היא מרירות, בכי ואכזבה, כאב וצער, אבל שחזור מידי חודש בחודשו, תחושת ריקנות תמידית. כלומר, בהווה הסיפורי - אותו מייצגות הנשים - קיימים מאבק, התלבטויות ותהיות, ספקנות בצחוקה של שרה, התרסה בשאלתה של רבקה, ויצרים: קנאת רחל באחותה, כעסה של לאה. אבל בזיכריות שמייצגת את העתיד - יש יצירתית ויצירה, הגברים חוזים את השפע, את השגשוג והפריחה בשיא האופטימיות. באידיאל יש המשכיות, והשאפה אינה למועט כי אם לריבוי, לכוח, לעוצמה.

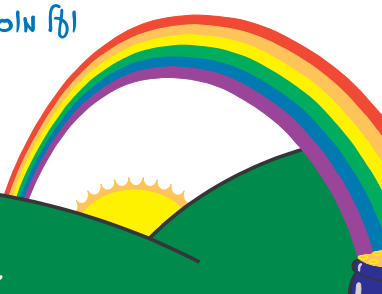
אם נניח לרגע לעניינים מגדריים, נראה שמצויירת לנו נדנדה: כשהגשמי נטול - הרוחני מלא. גם כשההווה נראה עקר, תפל וחסר תוכן, העתיד המובטח עשוי למלא באושר ועושר ולגדוש. בהמשך האיזונים משתנים.

ואם בכל זאת נחזור לשאלת המגדר, המכוונת למחנכים וגם אלינו ההורים: כשדנים בחינוך לשיוויון בין המינים, האם סיפורי התורה עולים גם הם לבחינה מעמיקה?

אלא סאקאלידא

אם לתלמיד בכיתה א' קשת, ביי"ס בן גוריון

מלניינים אדלג יאגל חל קפאל "גשר"
פאשלאפא אדגייס וחיילונים
חל מוסדאל פחינך "קש"א?
פאקסל איש:
052-6040704

Il פנסל אלג:
www.gesher-mazkeret-batya.org.il

בהתחלה קוראים את סיפורי האבות והאמהות כמו שקוראים סיפור אמתי. מעשה שהיה כך היה... כילדה חשבתני שזו האמת ההיסטורית על היווצרותו של עם ישראל, אחד לאחד. אחר כך הסבירו המורים שמאחורי הסיפור עמד סופר או עורך שהחליט מה לספר ואיך לספר את זה. כך התחילו להסתמן מגמות, סמלים ומסרים.

שרה העקרה צחקה אבל ילדה את יצחק, רבקה העקרה דיברה ישירות עם אלוהים וילדה את התאומים עשו ויעקב. יעקב ברח לחרן ובדרך ייסד את בית אל, שם לימים בכתה והתפללה חנה העקרה ולאחר מכן ילדה את שמואל. כשהגיע יעקב לחרן הוא התאהב ברחל, העקרה שתלד לו את יוסף ובנימין. אפילו לאה, הוולדנית, לקתה לזמן מה בחייה בעקרות.

מקריאה בפשט נראה כי הגברים אינם עקרים שכן הם לוקחים להם נשים אחרות שדווקא יולדות להם בנים. הגר, קטורה, בלהה, זלפה... וגם פנינה צרתה של חנה הייתה פוריה. אבל הנשים הללו נדחקות הצדה, לתפקידי המשנה. בלהה וזלפה למשל לא קיבלו מעמד של אמהות האומה, למרות שילדו את דן, נפתלי, גד ואשר, ארבעה מבין שנים-עשר ראשי השבטים. הן נחשבות לרחם להשכיר, כשם שהסבירה ליאת יוספסברג-בן יהושע במאמרה בשבוע שעבר. למוטיב העקרות הזמנית יש תפקיד חשוב בהנעת העלילה. עורך הספר כנראה חשב (ובצדק) שסיפורים גדולים תחילתם בקושי עצום, בהעדר, במצוקה, בחסך ובתקווה לעתיד שבו הגלגל מתהפך ומכלום-כמעט צומח המון.

במקביל לסיפורי העקרות אצל הנשים, ובעוד הן משתוקקות בעוז לילדים, להחזיק עוללים ולחנכם... הגברים עסוקים בחלומות ובחזיונות. רחל ורבקה לפנינה, שתיהן מעלות מים מן הבאר, ממעמקי האדמה. יעקב, אהוב שתיהן, חולם ורואה "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה". הן מביטות מטה והוא מעלה, הן המעשיות והוא ההוגה. ובהכללה: האישה נמצאת על קרקע המציאות הקשה והגבר ראשו בעננים. בחגיגות, במעמדים מיוחדים ובפאתוס אלוהים שב ומבטיח לגברים את הבטחותיו והן תמיד כרוכות במילה "זרע" שנמשל לכוכבים, לחול ולעפר הארץ. כלומר, גם אם כרגע יש יובש, עצירה ובצורת - בעתיד מובטח שפע, המון צאצאים שיתפזרו בכל מקום: "ופרצת ימה וקדמה, צפונה ונגבה" (כח 14). בעיני הדבר דומה לאדם שעומד על מרפסת ביתו וצופה לנוף הגלוי לפניו. הנוף צחיח ושומם אולם

ונתגלב רחל, את-התרפים אשר לאביה (בראשית ל"א, י"ט).

בשרו עד היכן גניבה יכולה להתגלגל. אפילו אם הדבר נעשה "לשם שמים" לסלק עבודת אלילים, אין לנו רשות לספק לעצמנו טיעוני סרק, כמו: גובי המיסים גנבים גדולים מאתנו, או כסף ש"חוסכים" באי-תשלום מס ילך לצדקה. **הנקודה השנייה נלמדת מגורלה של רחל.** אחרי הכל, לא התכוונה רחל אלא להעמיד את אביה על טעותו. בבית שגדלה לימדו אותה להשתחוות לפסלים, עתה כבר הבינה ולמדה להבחין בין האמת לבין הזיוף, והיא מוצאת את ההזדמנות להראות זאת לאביה. נכון, היא עושה זאת בדרכים לא מתקבלות על הדעת מבחינה מוסרית ומבחינה חברתית. אבל עונש מוות? על דבר כזה? זה לא נראה סביר. אלא אם נאמר שדווקא הדרך היא הקובעת. אין פסול באמונה באמת מוחלטת, אבל בכפיית דעתי על האחרים, כאן מתחילה האלימות. לא פיזית, אמנם, אבל זהו תחילת המדרון החלקלק. אפשר (מומלץ? ראוי? נחוץ?) לנהל דיאלוג עם מי שלא חושב כמוני. אבל כשנגיע לדיון על אמונות ודעות, אם לא אצליח לשכנע את האחר בצדקת דרכי, בדיוק כפי שהוא לא ישנה את דעותיי מכל וכל, אפשר שנרגיש תסכול ואכזבה. ההתמודדות הראויה עם התחושות האלה היא לא לנסות ולהחזיר בתשובה בכל מחיר ובכל דרך אפשרית, אלא ללמוד להתגבר על התסכול, להיפתח לגישות אחרות, לא על מנת להיות מושפע מהם בהכרח אלא בראש ובראשונה על מנת לבנות חיים נטולי אלימות במפגש הטעון עם הזולת. בחיי היומיום של הקהילה שלנו אפשר לגלות שמי שמיישם את הרעיון הזה, או לפחות משתדל, זוכה גם להעמיק את דרכי הגישה שלו לאמת, לבנות את זהותו על בסיס איתן יותר. להיות בן אדם טוב יותר.

בן אצל

אב לתלמידים בגן ובכיתה ב' קשת בייס בן גוריון

בבריחתם של יעקב ומשפחתו מביתו של לבן, לוקחת רחל את התרפים ששימשו את לבן לעבודה זרה. היא גונבת אותם, הטקסט עצמו מדגיש זאת. אחת מהסיבות שנתנו לכך הפרשנים היא למנוע מלבן אביה עבודת אלילים. כך למשל רש"י, בעקבות מדרש רבה. פעולה זו תמית עליה אסון, כאשר ההתרחשויות מזכירות את מיטב הדרמות של התיאטרון הקלאסי: בעוד יעקב לא ידע שרחל היא הגונבת, כשהוא מואשם על ידי לבן: "למה גנבת, את-אלהי", הקורא במתח, בודעו את מה שיעקב עוד לא גילה. כמעט אותה צעקה בוקעת מפי בכל פעם שחוזרים, מדי שנה, להמשך דבריו של יעקב ולאמירתו הבלתי מתפשרת: "עם אשר תמצא את-אלהיך, לא יחיה". הקו הפרשני שציטטתי לעיל, של מדרש רבה ורש"י, מסביר שמאותה קללה תמות רחל בדרך. אילו היה זה פרק במיתולוגיה היוונית, הייתה הסצינה הזאת פועל יוצא של מאבקי כוח בין אלים שונים, מצב שנראה כצחוק הגורל כשהוא משפיע על חייהם של בני אנוש. אבל בניית הסצינה והתחושות שעולות ממנה אינן אלא תוצאה של הפן הספרותי של הסיפור. אם המדרש בחר להסביר כך את הדרמה המתחוללת, אפשר ואף ראוי לשאול מה כוונתו ומה המסר הטמון בסיפור גניבת התרפים. ובכן, נראה שישנם **שני לקחים חשובים** שנלמדים מכאן. **קודם כל, מההנהגות של יעקב:** על אף מעשה גניבת הברכה מהפרשה הקודמת, נחשב יעקב אצל בעלי המדרש כמי שמגלם את האמת. והוא מוכיח זאת ברגע קריטי זה: אין כאן התחמקות, אין כאן תירוצים, מי שגנב את התרפים לא יחיה. לא יכול להיות שהוא פסל את האפשרות שמישהו מהמחנה שלו באמת גנב את התרפים, ושהוא מסכן אותו במיתה. הוא לא סולד מהאפשרות הזו. מי כמוהו למד על

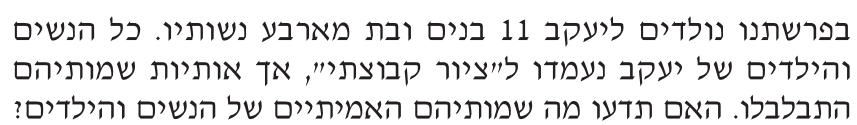

אזי גני קשה וצריח ר-ג-ש

מכנים פריטים בכחול-לבן עליהם נרשמו ראשי התיבות של שלושת החטופים: ר-ג-ש (רגב, גולדווסר, שליט) מתוך מטרה להפיץ אותם, כדי להגביר את המודעות ולהביע הזדהות עם משפחות החטופים.

קבוצת המפלגה מארגנת אצל קבוצת הפלפול

נעלה ויהודה צאצא